

การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษามอนเตสซอรี

นางสาวจิรฎา จินตนาการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF ART INSTRUCTION ORGANIZED IN MONTESSORI-BASED KINDERGARTEN

Miss Jirata Jintanakan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

491153

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจัดการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้
แนวการศึกษามอนเตสซอรี

โดย

นางสาวจิรฎา จินตนาการ

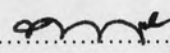
สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

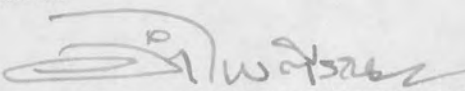
อาจารย์ที่ปรึกษา

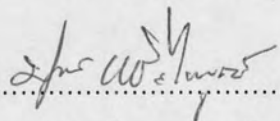
รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์

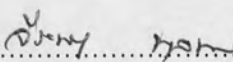
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต

.... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์)

จิรฎา จินตนาการ : การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนว
การศึกษามอนเตสซอรี (A STUDY OF ART INSTRUCTION ORGANIZED IN
MONTESSORI-BASED KINDERGARTEN) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ. ดร. ปุณณรัตน์
พิชญไพบุลย์, 307 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนว
การศึกษามอนเตสซอรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารของโรงเรียน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญของ
โรงเรียน 5 คน และผู้สอนในระดับอนุบาล 21 คน จากโรงเรียนที่ใช้แนวการศึกษามอนเตสซอรีในการจัด
การศึกษาและอยู่ในสภาคอมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเด็กเป็นสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์
แบบสอบถามและแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษามอนเตสซอรี
แบ่งได้ 8 ด้านดังนี้ 1) ด้านจุดประสงค์การเรียนการสอนศิลปะ ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติเพื่อส่งเสริม
พัฒนาการ 5 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ภาษา ฝึกการใช้ตา มือและประสาทสัมผัสทั้ง 5
ให้ทำหน้าที่สัมพันธ์กัน 2) ด้านหลักสูตร/เนื้อหา/กิจกรรม มีการใช้เนื้อหาจากเรื่องที่เกี่ยวข้องไปสู่อะไรที่ยาก โดยจะใช้
หัวข้อเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เช่น เด็ก พ่อแม่ บุคคล พืช สัตว์ เป็นหัวข้อในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เทคนิคที่ใช้ในการ
จัดกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการประดิษฐ์และการวาดภาพระบายสี 3) ด้านวิธีสอนใช้วิธีการสาธิตวิธีการทำให้เด็ก
ดูทีละขั้นตอน มีการบูรณาการศิลปะเข้ากับกิจกรรมด้านนิสัยการทำงาน ครูผู้สอนอำนวยความสะดวกในการ
จัดกิจกรรมศิลปะให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นในการจัดเตรียมด้านอุปกรณ์ สถานที่ 4) ด้านผู้สอนจะ
ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน เน้นการสังเกตเด็กเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับการ
เตรียมสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี 5) ด้านผู้เรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมและอุปกรณ์ได้
ตามความสนใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น สามารถปฏิบัติงานได้เสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่
กำหนด ผู้เรียนสามารถเก็บอุปกรณ์เมื่อใช้เสร็จ สามารถดูแลความสะอาดหลังปฏิบัติกิจกรรม 6) ด้านอุปกรณ์
และสื่อการสอนมีการจัดเก็บอุปกรณ์ไว้บนชั้นตามหมวดหมู่ อุปกรณ์ที่ใช้ในชั้นเรียนจะคัดสรรให้มีน้ำหนัก ขนาด
และรูปร่างที่เหมาะสมกับมือเด็ก เหมาะสมกับการใช้งานในกิจกรรมแต่ละประเภท ครูผู้สอนจะทำการสังเกต
ความสนใจของผู้เรียนที่มีต่ออุปกรณ์แต่ละชนิด 7) ด้านการวัดและการประเมินผล ใช้วิธีการสังเกตในการ
ประเมินผล ทำการประเมินผลจากพัฒนาการในการทำกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์ ความมีระเบียบวินัยในการ
ทำงาน ความตั้งใจในการทำกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์ 8) ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน จัดให้มีห้องสำหรับ
การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะ มีการใช้พื้นที่นอกห้องเรียนสำหรับการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกในการเรียนการสอนอย่างพอเพียง 9) ด้านผู้ปกครอง ให้ความร่วมมือกับครูในการจัดการเรียนการสอน
ครูมีการรายงานพฤติกรรมและพัฒนาการให้ผู้ปกครองทราบอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และผู้ปกครอง
สามารถเข้าร่วมสังเกตการสอนในชั้นเรียนตามวันและเวลาที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้น

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
สาขาวิชา ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิสิต..... จิรฎา จินตนาการ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ปุณณรัตน์

##4683665727 : MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD : ART INSTRUCTION / MONTESSORI METHOD / KINDERGARTEN

JIRATA JINTANAKAN : A STUDY OF ART INSTRUCTION ORGANIZED IN
MONTESSORI-BASED KINDERGARTEN THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.
POONARAT PICHAYAPAIBOON, Ed.D., 307 pp.

The objective of this research was to study the art instruction organized in Montessori-based kindergarten. The populations in this research were composed of five administrators, five experts and twenty one teachers in eight Montessori-based kindergartens. The research instruments were developed by the researcher included of interview, questionnaire and observation. The data collected in this research were analyzed by means of percentage, frequency and content analysis.

According to the obtain data, it was found that all the groups of the participants expressed their opinions in the same way in all aspects as follows: 1) Objectives of art instruction : focused on supporting child development in five aspects: physical, mental, emotional, social and language. In addition, practicing eyes, hands and five senses co-ordination of the children are also focused. 2) Curriculum, Content and Activity : focused on sequences of the teaching topic, which were arranged by level of difficulty. Topics of art activities mainly used in class were mostly about biological contents such as human, plants and animals. Handy craft, drawing and painting were topics to be taught. 3) Teaching Method : demonstration was used as main method for teaching. Moreover, child's work habit was developed by teachers integrated art activity in their classroom. Teachers were also in charge of managing facilities for art activities for the children such as art media. 4) Teacher : focused on the differences of child's learning, observed child individually and prepared suitable environment for the children. 5) Students : choosed activity and materials according to their interest, be charitable with others , finished their work on time, corrected materials and kept clean after work. 6) Teaching media : materials placed on shelf are arranged by shapes, sizes and weight of materials to make it suitable for children and their activities. Moreover, teachers also observed childrens' motivation to art tools and art materials. 7) Evaluation : Teachers employed behavior observation as main method, also evaluated skill development in art activity and usage of art tools, personal discipline and activity intention. 8) Learning environment : Art activity was suitable with art classroom. This also applied outdoor for art activity. 9) Parents : co-operated with teacher in instruction. Teacher reported their children's behavior and development at least once a week. Parents were allowed to observe their children under class permission.

Department Art Music and Dance Education

Field of study Art Education

Academic year 2006

Student's signature..... *Jirata Jintanakan*

Advisor's signature..... *Poonarat Pichayapaiboon*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาและกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ชี้แนะ แนวทางในการทำวิจัยด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้เกียรติในฐานะเป็น กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญและ ครูผู้สอนศิลปศึกษาในการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ตลอดจนการให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัย สาขาวิชาศิลปศึกษา ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยสำหรับความช่วยเหลือและกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
การจัดการเรียนการสอนศิลปะ.....	10
ทฤษฎีการเรียนการสอน.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะในระดับอนุบาล.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะ.....	26
พัฒนาการทางศิลปะของเด็กอนุบาล.....	38
องค์ประกอบของการเรียนการสอนศิลปะ.....	41
การจัดการศึกษาปฐมวัย.....	64
พัฒนาการของเด็กอนุบาล.....	64
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546.....	71

บทที่	หน้า
2	เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ).....
	บทบาทหน้าที่และลักษณะของครูปฐมวัย..... 89
	นวัตกรรมการศึกษาปฐมวัย..... 93
	การศึกษามอนเตสซอรี..... 96
	ปรัชญาการสอนแบบมอนเตสซอรี..... 97
	หลักสูตรการสอนแบบมอนเตสซอรี..... 100
	การเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี..... 103
	การศึกษามอนเตสซอรีในบริบทสังคมไทย..... 134
	ความสอดคล้องของแนวทางการศึกษามอนเตสซอรี และบทบาทของศิลปศึกษา..... 144
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 145
3	วิธีการดำเนินการวิจัย..... 155
	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น..... 155
	การเตรียมตัวของผู้วิจัย..... 155
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย..... 155
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 157
	วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย..... 157
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 158
	การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล..... 159
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย..... 160
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 163
	ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา..... 164
	ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ..... 190
	ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสอบถามครูผู้สอนศิลปะ..... 207
	ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสังเกตการเรียนการสอนศิลปะ..... 221

บทที่	หน้า
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	226
สรุปผลการวิจัย.....	227
อภิปรายผล.....	240
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	258
รายการอ้างอิง.....	263
ภาคผนวก.....	272
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย.....	273
ภาคผนวก ข รายชื่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการให้ สัมภาษณ์.....	275
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	279
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	307

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา.....	182
2	ค่าความถี่เกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้ แนวการศึกษามอนเตสซอรี.....	184
3	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ.....	199
4	ค่าความถี่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้ แนวการศึกษามอนเตสซอรี.....	201
5	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม.....	207
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านจุดประสงค์การเรียนการสอนศิลปะ.....	210
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านหลักสูตร/เนื้อหา/กิจกรรม.....	211
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านวิธีสอน.....	212
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านผู้สอน.....	214
10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านผู้เรียน.....	216
11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน.....	217

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านการวัดและการประเมินผล.....	218
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียน.....	219
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติของครูผู้สอนศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นอนุบาลที่ใช้แนวการศึกษา มอนเตสซอรี ด้านผู้ปกครอง.....	220
15	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้สอนศิลปะ.....	223
16	ค่าความถี่เกี่ยวกับการสังเกตการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้น อนุบาลที่ใช้แนวศึกษามอนเตสซอรี.....	225